

Tijdschrift van de

8e jaargang nr. **3/4**

Stichting voor
Toepassing van de
Individual
Psychologie

mensenkennis
opvoeding
persoonlijke groei

Psychologisch Instituut
Afdeling
Adres

FAM. STROBOS
RAPHAELSTRAAT 18
1077 PT AMSTERDAM
NL

G. R. Poelen
Achter de Kerken 165
1391 LG Alcoude
Tel. 02946 - 4314

MENSENKENNIS, OPVOEDING, PERSOONLIJKE GROEI is een tijdschrift dat wordt uitgegeven door de S.T.I.P. (Stichting voor Toepassing van de Individualpsychologie. Het is bestemd voor iedereen, die belangstelling heeft voor de leer en de toepassing van de INDIVIDUALPSYCHOLOGIE van Alfred Adler e.a. Het blad wordt toegezonden aan degenen, die d.m.v. een jaarlijkse bijdrage van minimaal f 25,00 het werk van de S.T.I.P. mogelijk maken en voorts aan allen die daarom verzoeken.

Losse nummers worden op verzoek tegen kostprijs toegezonden.

S.T.I.P.-BESTUUR

TELEFOON

voorzitter	Willy van Vuuren	Rotterdam	01 0-4563382
2de voorzitter	Theo Schoenaker	Zuetersbach	09 3997413130
sekretaresse	Rida van Dongen	Rotterdam	01 0-4528399
2de sekretaresse	Joke Peelen	Abcoude	02 946-4314
penningmeester	Ilse Stammeshaus	Spijkenisse	01 880-39185
2de penningmeester	Hilde van Amerongen	Nieuwegein	03 402-32476
Redactie/onderwijs	Maarten Hurts	Nieuwegein	03 402-32476
Red/ondw/ledenadm.	Gerard Peelen	Abcoude	02 946-4314
lid	Adri v.d. Horst	Westervoort	08 303-12964
lid	Solveig v. Anel	Heemstede	02 3-287605

SEKRETARIAAT

Watermeterpad 27, 3063 SM Rotterdam
Doorgeven van adreswijzigingen en alle betalingen.

PENNINGMEESTER

Ottersveen 124, 3205 VG Spijkenisse
Giro: 3101100 t.n.v. S.T.I.P. te Spijkenisse.

BOEKENVERKOOP

Joke en Gerard Peelen, adres zie boven.

REDAKTIE

Gerard Peelen & Maarten Hurts

voordelen het stotteren mij oplevert. Als ik daarvoor therapeutische hulp nodig heb, dan zal ik die proberen te vinden."

"Kan ik met mijn stotteren mij onttrekken aan verantwoordelijkheden, aan initiatieven, aan activiteiten?"

"Word ik door mijn stotteren ontzien en krijg ik oplettendheid, aandacht, verdraagzaamheid en bewondering die ik zonder mijn stotteren niet zou krijgen?"

"Is mijn stotteren een geschikt excuus (alibi) dat ik tussen mij en mijn levensopgaven kan schuiven of voel ik mij met mijn stotteren juist iets bijzonders?"

3. Je zult vorderingen maken,

- a. omdat je minder met jezelf vecht en omdat je jezelf niet als een speciaal geval "stotteraar" beschouwt,
- b. omdat je de verantwoordelijkheid voor je eigen ontwikkeling in eigen hand neemt,
- c. omdat je het doel van je beslissing om te stotteren in de loop der tijd beter doorziet en steeds minder overtuigd kan stotteren.

Veel geluk.

DOELSTELLING S.T.I.P.

- * Bekendmaking en verspreiding van de principes van de Individualpsychologie van Alfred Adler.
- * Bevordering van de toepassing van deze principes in opvoeding, zelfopvoeding, onderwijs en bedrijfsleven.
- * Hulp bieden bij de praktische toepassing van de Individualpsychologie.

INHOUD

Inhoud.....	pag. 4
In memoriam Ger van Eldert.....	pag. 5
Beste Lezer.....	pag. 7
Pieter.....	pag. 8
Praktisch ouderschap.....	pag. 12
Het Pygmalioneffect.....	pag. 18
Wat betekent levensstijl?.....	pag. 24
De mens is een wezen dat beslissingen neemt.....	pag. 25

AAN DIT TIJDSCHRIFT WERKTEN MEE:

Hilde van Amerongen	Ger van Eldert
Maarten Hurts	Gerard Peelen
Antonia Schoenaker	Theo Schoenaker
Willy van Vuuren	

gestolen heeft een dief is. Met dat etiket blaast men de zaak te veel op en tenslotte gelooft men dat men niet anders kan.

Wie zichzelf ingeprent heeft: "Ik ben een stotteraar" heeft, zoals de ervaring leert, de volgende neigingen:

1. Hij beschouwt zichzelf als een speciaal geval dat ontzien moet worden en dat recht heeft op extra aandacht, medelijden of hulp.
2. Wanneer hij zich erop betrappt vloeiend te spreken, dan verbaast hij zich daarover, concludeert dat er iets niet "normaal" is en begint direct weer te stotteren.
3. Wanneer hij stottert, voert hij als excuus aan dat hij het immers niet kan helpen omdat hij nu eenmaal een stotteraar is.
4. Hij ziet zijn stottergedrag niet als het uitvoeren van zijn eigen doelgerichte beslissing. Daarom vindt hij het onrechtvaardig als mensen hem mijden, als mensen medelijden tonen of van hem wegkijken.
5. Hij is niet bereid de volledige verantwoordelijkheid voor zijn stotteren en de gevolgen ervan te dragen en zal liever de reacties van de luisteraars dan zijn eigen gedrag willen veranderen.

Het is duidelijk dat men met deze instelling de deur tot vooruitgang op de weg tot beter spreken dichtgooit.

EN NU?

1. Begin toch eens na een stottersituatie tegen jezelf te zeggen: "Ik heb de beslissing genomen in deze situatie te stotteren, anders zou ik het niet gedaan hebben. Ik begrijp alleen nog niet waarom. Ik ben echter niet bereid mezelf wijs te maken dat er in mij wat voor krachten dan ook bestaan die mij beheersen. Ik wil geen slaaf zijn. Daarom wil ik ook mijn stotteren niet bestrijden, maar het gewoon laten komen. Waarom zou ik tegen mijn eigen beslissing gaan vechten? Wanneer ik werkelijk anders wil, zou ik het ook doen."

2. "Ik zal zonder schuldgevoelens onderzoeken welke

1. Wanneer iemand op me afkomt en over zakelijke onderwerpen met mij spreekt, dan kan ik mij goed en tamelijk vloeiend uitdrukken.
2. Wanneer iemand meer persoonlijke dingen van mij wil weten, waarbij ik over mijn gevoelens of zwakheden moet spreken, dan kan ik geen woord uitbrengen; dit betekent dat ik de beslissing neem geen woord te zeggen als het over persoonlijke dingen gaat.
3. De ander is na enige tijd niet meer in een gesprek met mij geïnteresseerd en spreekt mij nog slechts op zakelijk terrein aan. Dit betekent dat ik het voor elkaar heb gekregen hem duidelijk te maken wat ik eigenlijk wil: *ik wil dat hij mij niet over persoonlijke dingen aanspreekt.*

Met dat wat ik DOE, geef ik een teken aan anderen. Meestal begrijpen ze het.

Voorbeeld: We zijn met elkaar in gesprek. Plotseling vraagt de ander mij wat ik van de abortuswet denk. Ik krijg een rood hoofd. Hij begrijpt mijn teken en gaat op een ander thema over. Wat wil ik? Wat doe ik? Ik wil blozen! Dat is wat ik doe. Wat gebeurt er daardoor? Hij gaat op een ander thema over. Hij heeft begrepen dat ik er liever niet met hem over wil spreken.

Voorbeeld: Wanneer ik stotter, steek ik mijn tong naar buiten en spuug. De mensen laten mij in de steek. Wat ik wil en wat ik doe? Ik wil als ik met iemand spreek mijn tong uitsteken en spugen. Wat gebeurt er daardoor? De ander laat mij met rust! Hij heeft mijn teken begrepen!

Door deze voorbeelden is het duidelijk dat we de reacties van de omgeving kunnen beïnvloeden als wij ons eigen gedrag veranderen, d.w.z. *als wij de beslissing nemen een ander gedrag te vertonen.*

IK BEN EEN STOTTERAAR

Wie de beslissing neemt in bepaalde situaties te stotteren, is net zo min een stotteraar als iemand die

IN MEMORIAM: Ger van Eldert

Ik weet niet precies hoe lang het geleden is, dat ik hem leerde kennen, Ger van Eldert. In elk geval zat ik nog niet zo gek lang in het STIP-bestuur. Dick Schermer wees me op een artikel, waar hij zelf vol lof over was: *Mens Sana in Schola Sana.*

Na enige tijd kwam er heel voorzichtig tussen mij - als STIP - vz. - en Ger een contact tot stand. Het was erg aftasten en er kwam niet echt wat van de grond. Maar de eerste kennismaking had plaatsgevonden en er zouden er nog vele volgen in de loop van de jaren.

O.a. vanwege het oprichten van een Alfred Adler Instituut Nederland en later i.v.m. de Vlaams Nederlandse Werkgroep voor I.P. Ger en Jantien woonden toen nog in Leeuwarden. Hij was niet zo gecharmeerd van de samenwerking, maar - Ger eigen - zou dat nooit gezegd hebben. Dus gaf hij de afstand "de schuld" om voorlopig van verdere samenwerking in deze werkgroep af te zien.

Ger was een druk bezet man. Het gebeurde menigmaal, dat ik zijn secretaresse Boukje aan de telefoon kreeg. Zij kende me onderhand en zorgde altijd trouw, dat er teruggebeld werd. Door haar, leerde ik Ger ook van de andere kant zien, namelijk als directeur S.A.D. en alles wat zich daaromheen afspeelde. En dat was heel wat. We uitten dan ook wel eens onze bezorgdheid naar elkaar.

Mens Sana in Schola Sana wilde maar niet van de grond komen. Ook niet, nadat we nog eens een gesprek hadden met Jo Bergman en zijn collega.

Maar er kwam wel wat anders van de grond; Ger wilde voor ons *The Practical Parent* van Corsini vertalen, nadat Corsini een bezoek aan ons land - en natuurlijk aan Wytgaard - had gebracht. Ik ging op zoek naar een uitgever, vond deze in Rotterdam en zodoende kwamen we vaker met elkaar in contact. Op een van die druilerige dagen, op de Parkkade in Rotterdam, hadden we toen samen een heel gesprek over zijn vader. Een aangrijpende gebeurtenis die me de gelegenheid gaf Ger nog weer van een andere kant te leren kennen.

Ik had het voorrecht Ger daardoor steeds beter te leren kennen en te waarderen.

Het uitgeven van het boek werd een feit; *Praktisch*

gebruikt.

Er brak voor Ger en Jantien een moeilijke tijd aan. Weg uit Leeuwarden, weg van de S.A.D. en terug naar Amstelveen. Er leek tijd vrij te komen voor andere dingen en aan alle kanten werd er aan hem getrokken.

Toen het ICASSI vorig jaar in Nederland werd gehouden, werd Ger "ingelijfd" bij de staf. Hij maakte nog enkele grote reizen, o.a. naar Griekenland. Het definitieve afscheid van Leeuwarden werd een feit. En ondertussen lag *Mens Sana in Schola Sana* bij de uitgever in Gorichem. Eindelijk, na ± 9 jaar (!!!).

Ger werd dit voorjaar secretaris van de N.W.I.P. en ik verheugde me over dat feit. Zou er nu (eindelijk) een goede samenwerking tussen STIP/NWIP kunnen gaan ontstaan?

We hadden veel contact met elkaar, mede i.v.m. *Mens Sana*.

Ger was moe, maar ook onvermoeibaar. En altijd gesteund door Jantien. Hij maakte nog een reis naar Ierland, waar hij zeer enthousiast van terugkwam en weer een aantal kontakten had gelegd.

En toen kwam aan het begin van de zomervakantie dat onheilspellende bericht: Ger van Eldert was heengegaan, op zijn tijd! Voor velen veel te vroeg, ook voor mij.

Ger, ik ben dankbaar dat ik je heb mogen kennen. Dat ik jou en Jantien en Marieke op verschillende momenten en manieren mocht beleven. Ik heb veel van je geleerd. Je werk was nog lang niet af. Je was er pas net mee begonnen.

Als ik nu met *Mens Sana* bezig ben en je aantekeningen doorlees, Ik zou je soms om raad willen vragen, want ik weet niet altijd wat je bedoelt! Snap je?

Ik zal mijn best doen om *Mens Sana* uitgegeven te krijgen, ter nagedachtenis aan jou. Bedankt voor alles.

Willy van Vuuren.

1. zich als een ziek speciaal geval te beschouwen, dat ontzien moet worden,
 2. zich erover te verbazen of zich op de borst te slaan wanneer hij gedurende tamelijk lange tijd niemand vermoord heeft,
 3. zich in het geval dat hij weer iemand doodt, zich met het feit te verontschuldigen dat hij nu eenmaal een moordenaar is; "Ik kan er niets aan doen".
- Hij zal niet de volledige verantwoordelijkheid voor zijn beslissing op zich willen nemen.

IK STOTTER

Alfred Adler beschouwt stotteren als toonbeeld van neurotisch gedrag; daarom enige voorbeelden. Wie niet met de mond stottert (aarzelt), stottert (aarzelt) op andere manieren in contactsituaties en in voor hem moeilijke situaties en kan voor zichzelf op een iets andere manier over de voorbeelden nadenken.

Wie stottert en herhaaldelijk merkt dat de luisteraars van hem weg kijken, moet wel een of ander signaal uitgezonden hebben dat de luisteraars er toe brengt van hem weg te kijken. Weliswaar kan men de reacties van anderen niet bepalen, maar men kan deze door zijn eigen gedrag wel sterk beïnvloeden. Wie in contact met anderen herhaaldelijk medelijden en hulp krijgt, zal die reacties wel door zijn gedrag bij de ander oproepen. Wie merkt dat de anderen hem links laten liggen, geeft de anderen blijkbaar met zijn gedrag de boodschap: "Kom niet te dicht bij mij!"

Het is een gezonde instelling om vast te stellen:

1. "Ik neem de beslissing om nu en dan te stotteren, d.w.z. ik wil in bepaalde situaties stotteren, anders zou ik het immers niet doen."
2. "Ik zal de consequenties van mijn beslissing dragen."

Vanuit zo'n instelling kan men zijn situatie verder onderzoeken. Wat gebeurt er nu precies?

WAT WIJ ZIJN EN WAT WIJ DOEN

Wie eens van ergens iets meegenomen heeft wat niet van hem is, die kan van zichzelf zeggen:

1. "Ik heb de beslissing genomen om te stelen, anders zou ik niet gestolen hebben."
2. "Ik wil deze beslissing accepteren als mijn beslissing en de gevolgen daarvan dragen."
3. "Ik zie in dat het beter is dat we iedereen zijn rechtmatig eigendom laten houden. Ook ik heb niet graag dat men mijn spullen van mij afpakt."

Dit is een gezonde instelling. Wie bij zichzelf zegt: "Ik ben een dief", die maakt een fout met belangrijke gevolgen. Wij weten: het enige wat wij ZIJN is mens, en gedragingen als stelen zijn niet van toepassing op wat wij ZIJN, maar slaan op hetgeen wij DOEN. Wie zichzelf inprent en zich er tenslotte van overtuigt dat hij een dief is, die zal geneigd zijn:

1. zich als een speciaal geval te beschouwen, dat ontzien moet worden,
2. zich erover te verbazen of zich op de borst slaan wanneer hij gedurende tamelijk lange tijd niet gestolen heeft,
3. zich in het geval dat hij weer steelt zich met het feit te verontschuldigen dat hij nu eenmaal een dief is: "Ik kan er niets aan doen".

Hij zal niet de volledige verantwoordelijkheid voor zijn beslissing op zich willen nemen.

De gevaarlijke gevolgen van zulke gedachtengangen kan men zich duidelijk maken met behulp van tal van andere, eveneens dwaze voorbeelden. Wie iemand vermoord heeft, vertoont een gezonde instelling als hij kan erkennen:

1. "Ik heb de beslissing genomen deze mens te doden, d.w.z., ik wilde hem vermoorden, anders zou ik het immers niet gedaan hebben."
2. "Ik zal doen wat ik kan doen om het goed te maken."
3. "Ik zal de gevolgen van mijn daad dragen en ervoor boeten."

Wie zichzelf inprent: "Ik ben een moordenaar.", die zal de neiging hebben:

Vanaf deze plaats wensen wij Jantien en de kinderen sterkte toe. We leven erg met jullie mee.

Bestuur STIP

BESTE LEZER,

Als u een trouwe lezer bent van ons tijdschrift, is het u ongetwijfeld opgevallen, dat u een nr. mist. Dat spijt ons enerzijds, doch aan de andere kant niet. Het heeft nl. te maken met de bestuurswisseling, die er heeft plaatsgevonden. Het STIP heeft - op twee na - een totaal nieuw bestuur, en dat moest natuurlijk eerst helemaal ingewerkt en ingewijd worden.

Bovendien waren er wat technische problemen i.v.m. de overname van het penningmeesterschap. Vandaar! We hopen dat u het ons niet kwalijk neemt.

Als "vergoeding" hebben we dit tijdschrift extra dik gemaakt. Een tijdschrift, dat voor een deel gewijd is aan onze overleden vriend Ger van Eldert.

We hebben gezocht naar artikelen, die een zo breed mogelijk beeld geven van de IP en hopen daarmee onze aspirant-begunstigers een plezier te doen.

Als u dit nummer in de brievenbus krijgt loopt het alweer aardig naar het einde van het jaar. Gekke gedachte, nu al deze wens op papier te zetten. Toch doe ik het alvast: ik wens u, met het hele (nieuwe) STIP-bestuur, vanaf deze plaats hele fijne feestdagen toe en een gelukkig en zinvol 1989.

Ik gedachten ben ik dicht bij hen, die dit jaar de feestdagen anders zullen beleven dan voorgaande jaren, mede door het verlies van mijn eigen vader.

Willy van Vuuren

PIETER

(Een praktijkvoorbeeld)

Van: G.A. van Eldert

(Reeds geplaatst in STIP, 5e jaargang sept. '83)

Pieter is een jongen die niet kan lezen. In de derde klas van de lagere school wordt hij bij de Schooladviesdienst aangemeld voor een individueel onderzoek.

Hij leest dan op het nivo eerste klas. Op het aanmeldingsformulier wordt door de onderwijzeres naast specifieke leermoeilijkheden ook angekruist: gebrek aan zelfvertrouwen.

Er wordt een psychologisch onderzoek verricht en daarin blijkt dat er in intellectueel en emotioneel opzicht sprake is van een goed functionerende jongen.

Totdat schriftelijk taalgebruik en lezen aan de orde komen

Het derde klas nivo is wat dat betreft per definitie te moeilijk voor Pieter. En het moeten functioneren op dat nivo resulteert als het ware automatisch in klachten omtrent de concentratie en het gedrag.

Concentratie, omdat hij ook na uitleg, door gebrek aan vorderingen, met de opdrachten niets kan beginnen, En gedrag, omdat hij elke dag opdrachten moet doen die hij niet kan of die hem isoleren in de groep.

Het is echter onduidelijk wat als oorzaak kan worden aangewezen voor de problemen van Pieter.

Pieter vertoont verschijnselen die wijzen op dyslexie of woordblindheid zonder een aparte of specifieke oorzaak.

Uit het pedagogisch-didactisch onderzoek dat wordt verricht wordt als voorlopige conclusie getrokken dat aan de voorwaarden die men in het algemeen stelt, wil de lees-taalontwikkeling op gang komen, wel is voldaan.

Toch heeft Pieter ernstige lees-taal moeilijkheden. Het lijkt erop dat het mis gaat zodra auditieve en visuele informatie moet worden gekoppeld.

Omdat de geboorte van Pieter niet zonder complicaties was verlopen, wordt gevraagd om een electroencefalogram. Conclusie is, dat het EEG wel een onregelmatige opbouw

3. "Wat door mijn gedrag in de relatie met anderen gebeurt, is het gevolg van mijn eigen beslissing."

4. "De gevolgen kunnen mij de tot nog toe verborgen doelen van mijn gedrag duidelijk maken."

Via deze weg kunnen wij al iets verder komen met onze zelfkennis, vooropgesteld dat we de moed hebben eerlijk tegenover onszelf te zijn en niet uit zelfbescherming anderen te beschuldigen.

Wij kunnen ons misschien iets vrijer voelen wanneer we de werkwoorden ZIJN en DOEN uit elkaar houden. Dat wat wij DOEN is niet dat wat wij ZIJN. Het feit dat ik auto rijd, betekent niet dat ik chauffeur ben. Wanneer ik mijn vrouw kus, betekent dat niet dat ik een kusser ben en als ik eens wat verkeerd doe betekent dat nog niet dat ik slecht ben.

Zulke uitdrukkingen worden weliswaar in de dagelijkse spreektaal gebruikt, maar ze zijn grenzeloze overdrijvingen. Het enige wat wij ZIJN, is mens.

Met het werkwoord ZIJN drukken wij de karakteristieke kenmerken uit waaraan de mens steeds herkenbaar is, zoals b.v. "de mens is een wezen dat ademt", "de mens is een wezen dat beslissingen neemt". Ook het voorbeeld "mens zijn betekent onvolmaakt zijn" is van toepassing, omdat er geen volmaakte mensen bestaan.

Het is goed deze algemene gedachten te accepten en ze in de kern van ons bewustzijn op te nemen en ze ook op ons zelf te betrekken. Dus: "Ik ben een mens en daarom ben ik een wezen dat beslissingen neemt, daarom ben ik onvolmaakt zoals alle andere mensen. Met die gedachte wil ik instemmen. Die is zo goed."

Het is echter niet goed zichzelf te voorzien van de etiketten: "Ik ben een roker, ik ben een drinker, ik ben een grapjas, ik ben een stotteraar", omdat deze niet van toepassing zijn op ons ZIJN maar op ons DOEN.

in haar gedragspatroon, moet ze, nadat al zo vaak een vriend een relatie heeft stopgezet, heel algemeen vaststellen: "Als ik wil weten wat ik werkelijk wil, moet ik kijken naar wat ik doe. Ik wil mij blijkbaar zo gedragen dat mijn nieuwe partner van mij wegloupt. Nader gepreciseerd: Ik wil mij om kleinigheden gekwetst voelen. Ik wil dat hij er slechts voor mij is, ik wil er niet voor hem zijn. Ik wil hem uitvoerig met mijn problemen opzadelen," enz.

De slotconclusie is: "Ik zeg weliswaar tegen mezelf dat ik graag een vaste relatie wil, maar als ik kijk naar wat ik werkelijk wil dan merk ik op dat ik alleen wil zijn en mij onrechtvaardig behandeld wil voelen."

BESLISSINGEN EN DOELLEN

Op de vraag naar het waarom van onze gedragingen is vaak moeilijk een duidelijk antwoord te geven. Daarvoor is een psychologisch geschoolde gesprekspartner nodig. Toch kan men inzicht krijgen in enkele aspecten van zijn doel, wanneer men de gevolgen van zijn eigen beslissing kan zien. Hierboven hebben wij dat al laten zien. De jonge vrouw kon tot het besef komen: "Ik gedraag mij zo" - en dat kan een doel van haar zijn - "dat mijn partner van mij wegloupt en ik mij onrechtvaardig behandeld voel. Ook als ik nog helemaal niet begrijp waarom ik dat zo graag wil, kan ik mijn doel inzien. Ik heb de reactie van mijn partner per slot van rekening zelf uitgelokt."

Wie dit begrepen heeft kan er mee ophouden anderen verwijten te maken over een vermeende onrechtvaardige behandeling.

Laten we de volgende gedachten vasthouden:

1. "Ik bepaal zelf (meestal niet bewust) mijn gedrag."
2. "Meestal begrijp ik niet waarom ik beslis een bepaald gedrag te vertonen."

te zien geeft, maar een voldoende snel en reactief EEG is, dat niet duidelijk label gereguleerd is.

"Onregelmatige EEG's komen op deze leeftijd meer voor en misschien bij drukke kinderen wat meer", aldus de arts. "Er is echter niet uit af te leiden dat dit een bewijs van hersenbeschadiging zou zijn". Pieter wordt doorverwezen naar de afdeling Orthopedagogiek van een van onze universiteiten om het probleem verder te onderzoeken.

Het blijkt daar, dat vanuit een veilige, ondersteunende begeleiding Pieter wel tot goede resultaten kan komen, maar terug op school blijkt Pieter nog steeds niet te kunnen lezen. Ook z'n gedrag op school en thuis is niet zoals we dat graag zouden zien.

Hij is agressief, slaat snel andere kinderen, lokt vechtpartijen uit. Thuis is hij moeilijk, legt een grote druk op het gezin, plaagt z'n jongere zusje voortdurend.

Ondertussen is men op school bezig op experimentele wijze de Adleriaanse-Dreikursiaanse benaderingen in het omgaan met kinderen toe te passen. Hierbij wordt de school begeleid door dezelfde Schooladviesdienst. Het probleem van Pieter komt in een bespreking op tafel. Voorgesteld door de betreffende begeleider wordt om te proberen Pieter te helpen. Het is een uitdaging om de school te kunnen laten zien dat de Adleriaanse theorie wel eens goede resultaten zou kunnen opleveren.

Onderzoek met een persoonlijkheidstest wijst uit dat ook het zelfvertrouwen en de sociale wenselijkheid laag worden gescoord. Enkele voorbeelden van het foutenbeeld bij een dictee volgen hieronder:

slegeld (slager), blaal (paal), trek (teken), firtig (veertig), zisst platsen (zitplaatsen), net (neemt), wie (wij), molenken (moeilijk), blariek (belangrijk), elstoopt (alstublieft), sierpot (suiklerpot).

Afgesproken wordt dat na de hulp die vanuit het Orthopedagogisch Instituut van de universiteit is verleend, een kwartaal lang wordt gekeken hoe de ontwikkeling verloopt. Blijkt er te weinig vooruitgang,

dan moet plaatsing op een LOM-school worden overwogen.

In een gesprek met de school over de hulp die vanuit de Schooladviesdienst zal worden geboden, wordt afgesproken dat we als eerste doelstelling voor ogen moeten houden Pieter meer geloof in zichzelf te geven t.a.v. het lezen.

Een eerste gesprek wordt met Pieter gehouden. Er wordt gesproken over zijn leesmoeilijkheden en daaruit blijkt dat Pieter er erg veel moeite mee heeft. Hij zegt: "Er zijn zoveel mooie boeken en ik kan het verdomme niet lezen."

In contact met Pieter blijkt hij heel open, coöperatief en geeft blijk van belangstelling. Tijdens het eerste contact kan Pieter, met ondersteuning, wel lezen. Het gelezene wordt op de band opgenomen en de band wordt afgedraaid voor de leerkrachten van de school. Niemand heeft Pieter ooit zo horen lezen!

Ook de ouders van Pieter hebben dit nooit gehoord. Pieter zelf is er ook verbaasd over.

Als hij zelf de band terugluistert is z'n reactie: "In het begin kon ik het nog wel meelesen, maar later toen de tekst moeilijker werd ging het te snel en kon ik het niet meer meelesen."

Vanuit deze ontdekking dat hij toch wel meer kan dan hij ooit had gedacht, wordt verder gewerkt.

Na drie maanden vertelt de moeder van Pieter dat in zijn gedrag thuis verandering valt te bespeuren: "Pieter is een sociaal kind aan het worden; de sfeer in het gezin wordt veel beter, veel meer ontspannen. In plaats van zijn zusje te plagen, zit hij nu poppekleertjes voor haar te maken."

De begeleidings- of counselingsgesprekken zijn heel belangrijk voor Pieter. Deze geven hem zelfvertrouwen, inzicht en acceptatie van zijn situatie. Daarbij komt de hulp in school, bijna anderhalf jaar lang gegeven vanuit een sfeer van aanvaarding. Pieter wordt aanvaard zoals hij is. In deze positieve sfeer, met groeiend

en op het ogenblik waarop wij deze uitvoeren, weten we dat we het werkelijk wilden. "Ik wil mijn broer opbellen en deze netelige zaak ophelderen." Wie dit voornemen uitvoert, weet dat hij daartoe besloten heeft en weet dat hij dat werkelijk wilde. Wanneer hij dit voornemen niet heeft uitgevoerd, weet hij dat hij het niet wilde, maar hoogstens graag zou willen.

WANNEER IK WIL WETEN WAT IK WERKELIJK WIL...

Bovenstaande uitspraken hebben ertoe geleid dat de theorie die zit achter de stelling "de mens is een wezen dat beslissingen neemt", samengevat werd in de volgende zin: "Wanneer ik wil weten wat ik werkelijk wil, dan moet ik kijken naar wat ik doe!"

Daarmee hebben we een belangrijke aanzet verkregen om tot zelfkennis te komen.

Wie in vergadering zit en bij zichzelf zegt: "Ik zou graag ook iets willen zeggen en mijn bijdrage leveren", maar uiteindelijk zijn mond houdt en geen bijdrage levert, kan met de zin "wanneer ik wil weten wat ik werkelijk wil, moet ik kijken naar wat ik doe", een goed inzicht in zichzelf krijgen.

Hij weet nu: "Ik wilde tijdens de vergadering niet spreken en geen bijdrage leveren" en alles wat hij verder nog tegen zichzelf zegt zoals "Ik was zo bang dat hetgeen ik wilde zeggen onjuist was" of "Mij schoot uiteindelijk toch niet het juiste woord te binnen" zijn verontschuldigheden en zijn vormen van zelfbedrog. Het feit is: "Wanneer ik wil weten wat ik werkelijk wil, moet ik kijken naar wat ik doe! Ik wilde dus niet spreken!"

Deze gedachte, die systematisch tot het einde toe voortgezet is, heeft belangrijke gevolgen, want wij raken ons daardoor bewust van *onbewuste* beslissingen en deze kunnen soms ook pijnlijk zijn.

Voor een vrouw die eronder lijdt dat ze geen levenspartner vindt en vaststelt dat de contacten steeds weer door haar nieuwe vriend afgebroken worden, kan de gedachte dat zij er zelf een zeer belangrijk aandeel in heeft, zeer ingrijpend zijn. Want, afgezien van bijzonderheden

"Ik heb de beslissing genomen eenzaam te zijn, anders zou ik immers niet eenzaam zijn." enz....

Zodra wij deze gedragingen als onze beslissingen kunnen accepteren, zonder ons slecht te maken, zijn we ook in staat zakelijk in te gaan op de vragen:

"Waarom heb ik dat nodig?"

"Waarom beslis ik niet anders?"

"Wat wil ik ermee bereiken?"

Dat zijn de vragen naar de doelen van ons gedrag waarop wij later zullen terugkomen.

IK NEEM DE BESLISSING OM.., IK WIL..,IK ZOU GRAAG WILLEN...

Een moeilijkheid is dat wij niet alleen vele van onze beslissingen niet begrijpen, maar dat wij ook vele niet willen toegeven. "Hoe kan ik nu accepteren dat het stotteren mijn beslissing is, terwijl ik toch zo graag vloeiend zou willen spreken? Hoe kan ik nu accepteren dat ik de beslissing genomen heb agressief te zijn, terwijl ik toch zo graag vreedzaam met anderen zou willen omgaan?" Welnu, dat wat wij graag zouden willen, is meestal niet wat we doen. Wanneer wij dat bij onszelf nagaan, zullen we opmerken dat wat wij bedoelen met "graag zouden willen" meestal een wensbeeld is en het tegenovergestelde is van hetgeen we feitelijk doen.

"Ik zou graag ordelijker willen zijn."

"Ik zou graag actiever willen zijn."

"Ik zou graag eindelijk deze brief willen beantwoorden."

"Ik zou graag verdraagzamer willen zijn."

"Ik zou graag vriendelijker willen zijn."

"Ik zou graag meer contacten willen leggen" enz.

Wanneer wij iets werkelijk willen, dan doen we het ook en dan formuleren we de zin ook met: "Ik wil..." en spreken dan meestal niet onder de toekomst, maar over de mogelijkheden waarmee wij een begin kunnen maken. Voor dat wat wij werkelijk willen, nemen we ook de beslissing

zelfvertrouwen en inzicht in zijn eigen situatie, heeft Pieter waarschijnlijk zelf besloten fanatiek de hulp te aanvaarden en mee te helpen om tot de uiteindelijke resultaten te komen. Zo kan Pieter in een betrekkelijk korte periode op eigen benen gaan staan en is hij in staat om steeds beter in school te gaan functioneren. Hij wordt een meer ontspannen jongen die zich ook sociaal steeds beter gaat gedragen.

Pieter, in de vijfde klas, is een jongens die normaal met het leerproces kan meedoen, die uit grote belangstelling zelf naar het documentatiecentrum in school gaat, spreekbeurten voorbereidt en boeken leest die te maken hebben met z'n technische hobbies. Een jongen die geen gedragsproblemen in school en thuis meet oplevert. De ouders krijgen een totaal andere situatie in het gezin. De druk waaronder ze jaren hebben geleefd, valt weg.

Wat de oorzaak geweest moge zijn van Pieter's leer- en gedragsmoeilijkheden, we zullen het nooit precies weten. We zouden er waarschijnlijk ook niet veel aan gehad hebben om precies de oorzaak van het probleem te weten. Het verleden kunnen wij immers niet veranderen. We hadden te maken met een jongen die zich niet goed kon gedragen op school. Die anderen tot last was. Een jongen die zijn ouders en leerkrachten toch wel grote zorgen baarde. Een jongen die zelf ook vond dat hij het allemaal niet kon.

Aanvankelijk hielpen het onderzoek en hulp niet. Alleen met ondersteuning en hulp was Pieter in staat tot betere leesresultaten te komen.

Eenmaal teruggeworpen op zichzelf was de situatie weer als voorheen.

In de begeleiding van Pieter vanuit de Adleriaanse filosofie hebben we de zeker niet mooier voorgesteld dan ze waren. Pieter heeft zich gerealiseerd hoe de zaak ervoor stond. Het is hem bewust geworden. Tegelijkertijd bleek hij zeker bereid om alles op alles te zetten om verbetering in de situatie te kunnen bewerkstelligen.

Hier hebben wij een duidelijk voorbeeld van een kind met een probleem, waarbij de vraag was: "Wat doe je eraan, hoe leef je met het probleem, of ga je bij de opakken neerzitten en geloof je niet meer in verbetering?" Mede dankzij de houding van het schoolteam en van de ouders, die Pieter hebben kunnen accepteren zoals hij was, is de verbetering tot stand gekomen. Zouden school en thuis hem niet zo goed hebben kunnen opvangen, dan moeten wij veronderstellen dat wat Pieter blokkeerde op emotioneel, sociaal en intellectueel gebied zeer negatieve gevolgen zou hebben gehad.

PRAKTISCH OUDERSCHAP

(Uit een brochure van de Schooladviesdienst Leeuwarden)

Er zijn vele verschillende manieren om te kunnen omgaan met de verhoudingen en moeilijkheden binnen het gezin. De manier die je in de praktijk in de meeste gezinnen goed blijkt te werken is ontwikkeld door Dr. Alfred Adler, een Oostenrijkse psychiater die in 1922 in Wenen medisch opvoedkundige bureaus oprichtte. Deze bureaus zijn de voorlopers van de bureaus voor persoon en gezin zoals wij die nu o.a. in Nederland kennen.

De essentie van de Adleriaanse methode voor het omgaan met elkaar binnen het gezin is RESPECT.

Ouders moeten leren respect te hebben voor zichzelf; zij moeten ook leren hun kinderen te respecteren.

WAT IS RESPECT?

Wij kennen allen de gebruikelijke betekenis van dit woord. Met welke betekenis gebruiken wij het m.b.t. de verhoudingen binnen het gezin? Wat is oneerbiedig ouderlijk gedrag?

Naar ons oordeel getuigen ouders niet van respect als zij

van gedrag de verwezenlijkingen zijn van onze eigen beslissingen, betekent dat wij voor deze gedragingen ook de verantwoordelijkheid dragen en de daaraan verbonden gevolgen niet uit de weg kunnen gaan. Wij merken dat de formulering ook inhoudt dat wij ook een andere beslissing kunnen nemen als wij dat willen. Omdat wij dat onaangenaam vinden schuiven wij liever de verantwoordelijkheid voor onze droefheid, ons huilen, ons stotteren en voor onze ontrouw af op uitwendige omstandigheden of op andere personen en zeggen: "Ik kan er niets aan doen", of "Ik zou me wel graag anders willen gedragen, maar het gaat gewoon niet" enz.

Het instaan voor ons eigen handelen en hun gevolgen is een nastrevenswaardige sociale houding, waarbij het individualpsychologisch principe "de mens is een wezen dat beslissingen neemt" ons kan helpen.

Dat er sociaal nuttige en sociaal schadelijke gedragingen bestaan en dat er verbindende en scheidende gevoelens bestaan, zijn algemeen bekende feiten. Daarvoor hebben we de begrippen "goed" en "slecht" en "positief" en "negatief". De angst slecht te zijn of als slecht te worden beschouwd, leidt ertoe dat wij proberen het denkbeeld te ontkennen dat sociaal storende gedragingen en scheidende gevoelens gevolgen zijn van onze eigen beslissingen. Voor onze zelfopvoeding kan het een grote hulp zijn wanneer wij voorlopig waardeoordelen over ons gedrag achterwege laten. Het gaat er niet om of bedroefd zijn, huilen, stotteren, ontrouw, agressiviteit, eenzaamheid, enz. positief of negatief zijn, maar dat ieder bij zichzelf vaststelt:

"Ik heb de beslissing genomen bedroefd te zijn, anders zou ik immers niet bedroefd zijn."

"Ik heb de beslissing genomen te huilen, anders zou ik nu niet huilen"

"Ik heb de beslissing genomen te stotteren, anders zou ik nu niet stotteren".

"Ik heb de beslissing genomen ontrouw te zijn, anders zou ik immers niet ontrouw zijn."

"Ik heb de beslissing genomen agressief te zijn, anders zou ik niet agressief zijn".

Wanneer iemand met een treurig gezicht in een hoek zit, kan hij zijn situatie als volgt beschrijven: "Ik heb de beslissing genomen in een hoek te gaan zitten en een bedroefd gezicht te trekken." Slechts hijzelf kon immers in de hoek gaan zitten en zijn gelaatsspieren zijn zijn eigen gelaatsspieren met trekken die slechts hijzelf kan bepalen. Wanneer iemand zijn lippen op elkaar drukt, zijn adem er met kracht achter zet en daardoor een bepaald woord niet kan uitspreken, dan kan hij tot het inzicht komen: "Ik heb de beslissing genomen mijn lippen op elkaar te drukken, met mijn adem erachter te persen en dit woord niet uit te spreken (stotteren)". Het zijn immers werkelijk zijn lipspieren, het is zijn eigen ademdruk en niemand anders dan hijzelf roept deze krachten in hem op. Daarmee komen we terecht bij het begrip waardering en het begrip verantwoordelijkheid.

WAARDERING EN VERANTWOORDELIJKHEID

"Wanneer mijn handelen de verwerkelijking is van mijn eigen beslissing, dan draag ik voor mijn handelingen ook de verantwoordelijkheid."

Deze uitspraak lijkt ons een doel, van het volwassen worden. Of wij echter bereid zijn te accepteren dat ons handelen de uitvoering is van onze eigen beslissingen, hangt wel nauw samen met het feit of wij onze handelingen als positief of negatief beoordelen. Wanneer iemand vrolijk is, vriendelijk is, een boek leest of een sigaret rookt, dan kan hij deze stemmingen en handelingen als positief of neutraal waarderen en toegeven: "Ik heb de beslissing genomen om vrolijk te zijn. Ik heb de beslissing genomen om vriendelijk te zijn. Ik heb de beslissing genomen een boek te lezen. Ik heb de beslissing genomen een sigaret te roken."

In andere gevallen, zoals bedroefdheid, huilen, stotteren, ontrouw, vinden wij het moeilijker om deze formuleringen consequent door te voeren. Deze zouden dan immers luiden: "Ik heb de beslissing genomen bedroefd te zijn. Ik heb de beslissing genomen te huilen. Ik heb de beslissing genomen te stotteren. Ik heb de beslissing genomen om ontrouw te zijn." De aanname dat deze vormen

- hun kinderen vertellen wat en hoe ze moeten eten (uitgezonderd natuurlijk dingen die giftig zijn)
- werk doen dat hun kinderen zelf zouden moeten doen
- op hun kinderen mopperen
- ze belonen
- ze straffen
- op ze vitten
- ze herhaaldelijk voor dezelfde dingen waarschuwen
- alles voor ze opruimen
- zeggen wie wel en wie niet hun vriendjes mogen zijn
- hun zakgeld beheren
- ze toestaan te treuzelen
- zich bemoeien met hun schoolwerk
- bevelen herhalen

ONS IDEALE KIND

Individuele Psychologie, een school van denken die is gesticht door Dr. Alfred Adler, legt de nadruk op menselijke waardigheid en vrijheid.

Bijna alle ouders blijken het erover eens te zijn dat het ideale kind moet beschikken over de volgende vier hoedanigheden.

RESPECT

Ons ideale kind houdt rekening met de gevoelens van anderen. Hij behandelt ze eerlijk. Hij staat niet toe dat anderen hem niet netjes behandelen.

Kinderen ontwikkelen respect als zij met respect worden behandeld.

VERANTWOORDELIJKHEIDSGEVOEL

Ons ideale kind levert een bijdrage aan het welbevinden van het gezin. Hij is thuis hulpvaardig. Hij doet zijn karweitjes zonder dat men hem eraan hoeft te herinneren.

Hij neemt graag deel aan het gezinsleven en gedraagt zich niet als een vorst die dienstbetoon verwacht.

Kinderen ontwikkelen verantwoordelijkheidsgevoel door verantwoordelijkheid te leren dragen.

VINDINGRIJKHEID

Ons ideale kind zorgt voor zichzelf. Hij kan zichzelf bezig houden. Hij kan nieuwe mensen ontmoeten en kan nieuwe situaties aan. Hij is onafhankelijk en vol zelfvertrouwen.

Kinderen ontwikkelen vindingrijkheid als zij de kans krijgen problemen in hun leven zelf op te lossen.

GEMEENSCHAPSGEVOEL

Ons ideale kind is vriendelijk, hartelijk en liefdevol. Hij vindt volwassenen aardig en vindt het plezierig samen met volwassenen te zijn. Hij geniet van het leven. Als deel van het gezin ontvangt hij liefde en probeert die ook te krijgen.

Kinderen ontwikkelen gemeenschapsgevoel als zij eerlijk en met liefde en respect worden behandeld.

Als kinderen voortdurend op respectvolle manier als verantwoordelijke mensen worden behandeld, als van ze wordt verwacht dat zij zelf hun eigen problemen kunnen oplossen en als de houding van de ouders vriendelijk en liefdevol is, zullen kinderen deze vier eigenschappen ontwikkelen.

Boze, opstandige, niet-coöperatieve, vijandige of wraakzuchtige kinderen zijn gewoonlijk het gevolg van een gebrek aan kennis bij de ouders.

Vele ouders weten gewoon niet hoe zij hun taak moeten opvatten. Zij begrijpen het kind niet. Zij hebben onjuiste opvattingen over discipline en opvoeding.

naar wat hij gedaan heeft!

Wij nemen slechts weinig beslissingen volgens een bewust plan. De meeste beslissingen nemen wij niet bewust. Daarom begrijpen we ook meestal niet hoe het komt dat we de beslissing nemen een bepaalde handeling te verrichten of een bepaald gevoel of een bepaalde gedachte te hebben. Op deze vraag naar het "waarom" of het "hoezo" van onze beslissingen willen wij hier slechts terloops ingaan; we zullen ons voornamelijk concentreren op het thema "De mens is een wezen dat beslissingen neemt".

Wanneer iemand terwijl hij een boek leest in zijn neus zit te peuteren, is het duidelijk dat zijn vinger geen eigen leven leidt en niet zonder toedoen van de lezer in diens neus rondpukt, maar dat de lezer, misschien zonder dat hij het zich bewust is, de beslissing genomen heeft, met zijn vinger in zijn neus te peuteren. Het zou immers bespottelijk zijn om aan te nemen dat de vinger een eigen leven leidt. De desbetreffende persoon zou volgens bovengegeven principe zijn situatie als volgt beschrijven: "Ik heb de beslissing genomen te lezen en tegelijkertijd in mijn neus te peuteren." Wanneer een vader zich opwindt en zijn kind slaat, dan kan hij achteraf tot het besef komen: "Ik heb de beslissing genomen mij op te winden en mijn kind te slaan." Wij merken nu al aan deze voorbeelden dat de stelling "De mens is een wezen dat beslissingen neemt" tamelijk onaangenaam is. De stelling laat ons geen ruimte voor verontschuldigungen op grond van krachten of invloeden buiten onszelf. Natuurlijk kan het zijn dat het kriebelde in de neus van de lezer en dat het kind het zijn vader moeilijk gemaakt heeft. Deze omstandigheden doen echter niets af aan het feit dat de betreffende persoon de beslissing genomen heeft in zijn neus te peuteren, respectievelijk zijn kind te slaan. Alle achteraf aangevoerde verontschuldigungen zoals: "Ik wilde mijn kind niet slaan, maar ik kon het niet helpen; iets in mij was sterker dan ik", zijn gevallen van zelfbedrog en belemmeren onze kijk op ons zelf.

DE MENS IS EEN WEZEN DAT BESLISSINGEN NEEMT.

(Van: Toni en Theo Schoemaker)

Reeds geplaatst in *Mensenkennis, opvoeding, persoonlijke groei*, een STIP/NWIP uitgave, september 1979.

"De mens is een wezen dat beslissingen neemt". Dit is een van de basisprincipes van de individualpsychologie. Wij kunnen ons geen succesvolle IP-therapie voorstellen met een daarop aansluitende succesbelovende zelfopvoeding, zonder dat de client deze gedachte goed begrepen en verwerkt heeft.

"De mens is een wezen dat beslissingen neemt" betekent natuurlijk ook: de mens neemt in wat voor zaken dan ook beslissingen, b.v. hij neemt de beslissing naar de bioskoop te gaan; hij kan ook anders beslissen: thuis blijven of vrienden bezoeken. Als wij echter zeggen: "De mens is....", dan geven wij daarmee niet bepaalde bekwaamheden aan, maar beschrijven wij daarmee de mens in een hoedanigheid zonder welke hij geen mens zou zijn. Wanneer wij zeggen: "De mens is een wezen dat ademt", dan wordt daarmee tot uitdrukking gebracht dat de mens niet zonder het proces van in- en uitademen kan. Hij kan niet leven zonder te ademen. "De mens is een wezen dat beslissingen neemt" betekent: de mens kan zich niet onttrekken aan het proces van beslissingen nemen. Alles wat hij doet, voelt, denkt, verwacht en droomt is het resultaat van *zijn eigen beslissing*.

Het woord "beslissing" maakt het ons niet gemakkelijk. In de gewone spreektaal verstaan wij onder beslissing: bewust een voornemen maken en dit voornemen uitvoeren. Wij kunnen b.v. de beslissing nemen een bepaald iemand de weg te vragen. Wij gaan dan naar die persoon toe met de bedoeling dit voornemen uit te voeren, d.w.z. hem de weg te vragen. Als wij echter vlak bij de desbetreffende persoon zijn en deze is ons onsympathiek, dan kunnen we de beslissing nemen ons voornemen niet uit te voeren. Wat wij beslissen komt hoogstwaarschijnlijk altijd in ons handelen tot uiting! Ook wie achteraf wil weten welke beslissing hij genomen heeft, hoeft maar te kijken

DOELEINDEN DIE KINDEREN NASTREVEN.

Ouders kunnen goede begeleiders zijn bij de ontwikkeling van hun kinderen als zij begrijpen wat kinderen met hun gedrag bedoelen.

Een bemoedigd kind, dat vertrouwen heeft in zichzelf en in anderen, stelt *samenwerking* tot doel van zijn gedrag. Een ontmoedigd kind echter, dat zich oneerlijk behandeld voelt, hetzij door te grote toegeeflijkheid, hetzij door sterke dwang en door straf, weigert samen te werken. In plaats van nuttige doelen na te streven, kan hij proberen nutteloze doelen te bereiken. Nutteloze doelen kunnen in de volgende categorieën worden ondergebracht:

1. Buitensporige *aandacht* - wil dat iedereen zich voortdurend met hem bemoeit, eist een speciale behandeling, stelt zich aan en/of is een lastpost.
2. *Macht* uitoefenen door een negatieve houding - probeert iedereen te laten zien dat hij niet doet wat van hem wordt gevraagd.
3. *Wraaknemen* door ongehoorzaamheid en ander wangedrag, inclusief delinquent gedrag.
4. *Onvermogen* - de baby spelen; je gedragen alsof je niets voorstelt, alsof je onbekwaam tot alles bent en een hopeloos geval.

Het slechte gedrag van een kind kan het resultaat zijn van het nastreven van een of meer van deze doeleinden. Gewoonlijk is een kind zich niet precies bewust van wat hij of zij wil bereiken.

U kunt erachter komen welk doel uw kind nastreeft met zijn gedrag door uw eigen gevoelens als reactie op het gedrag van het kind eens na te gaan:

1. Als u zich geërgerd of als het ware verstikt voelt door de vragen van uw kind, dan wil hij waarschijnlijk *buitensporig veel aandacht*.
2. Als u boos wordt is zijn doel waarschijnlijk *macht*.

3. Als u zich gekwetst en van uw stuk gebracht voelt door het gedrag van uw kind, is het waarschijnlijk zijn bedoeling *wraak* te nemen.
4. Als u zich hulpeloos voelt wanneer u wordt geconfronteerd met het kennelijk onvermogen van uw kind, dan is het doel van zijn gedrag waarschijnlijk een verdedigende, voorgewende *onbekwaamheid*.

DEMOCRATISCH - NIET AUTORITAIR

"Jij doet wat ik zeg of anders...!" is een autoritaire benadering. In de huidige tijd en bij het ouder worden komen veel kinderen in opstand tegen zo'n autoritaire benadering. Dit maakt autoritaire ouders boos en soms kan dit leiden tot kindermishandeling.

Wat nodig is in de opvoeding is niet het laten gelden van autoriteit, maar het tot stand brengen van wederzijds respect! Ouders moeten hun kinderen respecteren - moeten hen vrijheid van handelen geven, rekening houden met hun wensen, hen onafhankelijkheid toestaan en ze niet langer beschouwen als eigendom. Ouders moeten ook respect hebben voor zichzelf en respect verlangen van hun kinderen. Respect vereist respect. Respect kan niet kwetsen.

AUTORITAIR

Stop!

Kijk uit!

Omdat ik dat zeg!

Kom onmiddellijk binnen!

DEMOCRATISCH

Laten wij hier eens over nadenken en erover praten.

Ik denk dat dat gevaarlijk is.

Laten we er eens over praten.

Wij hadden afgesproken dat je op deze tijd binnen zou komen.

prive-logica van het kind. Zo kan een kind op grond van een ervaring, die indruk heeft gemaakt, de konklusie getrokken hebben, dat je altijd warme aandacht krijgt als je zielig bent.

Nadat een kind zich zo'n regel ingeprent heeft, verzamelt het andere gebeurtenissen om telkens weer te bewijzen dat het zo is. Herinneringen aan vergelijkbare voorvallen bevestigen zo'n levensstijl, voorvallen die er niet bij aansluiten worden vergeten. Onwetend kreeert het kind, en later de volwassen mens, situaties die hem sterken in zijn overtuiging. (op voorhand roepen: ik kan het niet. Gevolg: aandacht/hulp).

Er bestaat niet zoiets als een slechte, goede of volkomen levensstijl, alleen een gemakkelijkere. De levensstijl kan nuttig of onnuttig gebruikt worden. Ze kan pessimistisch of optimistisch zijn. In de levensstijl kunnen eigenschappen voorkomen waarvan we een nuttig gebruik kunnen maken maar ook die voor ons en anderen nadelig kunnen zijn. Het hangt er maar van af wat we kiezen. Niemand is zich bewust van zijn gehele levensstijl, hoewel enkele delen ervan tot ons bewustzijn doordringen. De analyse van de levensstijl heeft tot doel zich bewust te worden van de regels en opvattingen die men zich in de vroegste kinderjaren eigen gemaakt heeft. Als volwassene kan men zien welke foute konklusies men als kind getrokken heeft; men kan de ontwikkelde richtlijnen opnieuw op hun waarde beproeven en daardoor zijn levensstijl veranderen. De volwassene kan beslissen wat hij veranderen wil, afstand doen van zijn oude gewoonten, andere omstandigheden scheppen en op bepaalde eindresultaten anticiperen.

5. Volgens Rosenthals 4-factoren-theorie

- a. scheppen mensen die positieve verwachtingen van anderen hebben, een warmer sociaal-emotioneel klimaat;
- b. geven zulke mensen de groep meer feedback;
- c. geven zulke mensen de groep meer informatie (input);
- d. geven zulke mensen de groep meer gelegenheid tot vraag en antwoord (output).

Slotson: leraren geven leerlingen van wie zij hogere verwachtingen hebben letterlijk meer onderwijs.

WAT BETEKENT "LEVENSTIJL"?

Van: Sue Pye (Samenvatting);

Reeds geplaatst in STIP, 4e jaargang feb 1978.

Ieder mens heeft een levensplan, levensstijl genaamd. In de levensstijl zijn alle richtlijnen en overtuigingen opgesloten, waarmee wij leven. Deze stijl wordt in de kinderjaren ontwikkeld en is als een kind 6 jaar is, volkomen gevormd. Een kind wordt geboren zonder vooropgezette ideeën over zichzelf, over de wereld, en over de mensen die haar bewonen. Het kind wil erbij horen en een bijzondere plaats innemen, eerst bij zijn moeder en later bij anderen in zijn directe omgeving.

Wat kan een klein hulpeloos kind doen om opgemerkt te worden, om zijn bijzondere plaats te vinden en om erbij te horen? Het probeert verschillende middelen als lachen, huilen, gezichten trekken, etc. Al gauw leert het kind wat het moet doen om de aandacht van de omgeving te trekken. Er vinden talrijke gebeurtenissen in het leven van een kind plaats. Op basis van het hetgeen het kind ziet, trekt het konklusies en ontwikkelt het ideeën en gedragsregels waarmee het een plaats in de wereld kan krijgen en behouden.

Omdat kinderen wel goed waarnemen, maar minder goed of slecht interpreteren, kunnen de getrokken konklusies volkomen verkeerd zijn. Zij zijn het gevolg van de

Slik je tabletjes!

De dokter zegt dat je deze tabletjes nodig hebt.

En nu onmiddellijk naar bed!

Laten wij eens een goede tijd bedenken waarop je naar bed gaat.

Jij doet de karweitjes die ik je heb gezegd, of je kunt een pak slaag krijgen!

Laten wij samen een plan maken voor de karweitjes.

Omdat jullie ruzie maken, ga je nu naar je kamer!

Ik ga nu weg. Ik kom terug als jullie ophouden met ruzie maken.

Je eet wat ik op je bord schep!

Neem wat je lust.

Je trekt aan wat ik je zeg!

Ik vind het niet prettig als je dat draagt.

Ga je wassen, je stinkt!

Als je vies ruikt, moet je niet dicht bij me blijven.

Ga aan je huiswerk!

Je schoolwerk is jouw verantwoordelijkheid.

ZAKEN WAARAAN OUDERS BIJ HET OPVOEDEN VAN KINDEREN ZOULDEN MOETEN DENKEN.

Heb vertrouwen in kinderen

Sommige ouders zien hun kinderen als onvolwaardig, zwak, een gevaar voor zichzelf - zij denken dat zij hun kinderen voortdurend in de gaten moeten houden. Overbezorgdheid is schadelijk voor kinderen.

Niet verwennen

Evenzeer onjuist is kinderen voortdurend aandacht te geven en steeds voor ze klaar te staan. Verwennen is

schadelijk voor kinderen - het geeft ze een onjuist beeld van het leven en maakt ze afhankelijk en veeleisend.

Overschat ze niet

Sommige ouders denken dat hun kinderen de meest bijdehandte en aardige kinderen zijn. Zulke ouders verwachten vaak dat hun kinderen een voorkeursbehandeling krijgen. Zo'n overschatting is schadelijk voor kinderen.

Niet te veel controle

Sommige ouders menen dat ze altijd moeten weten wat hun kind doet - dat zij hem voortdurend in de gaten moeten houden en moeten controleren met welke vriendjes en vriendinnetjes hij omgaat en of het huiswerk wel wordt gemaakt. Zij proberen een volledig toezicht uit te oefenen. Het is welhaast onnodig te zeggen dat zo'n verstikkende controle schadelijk is.

HET PYGMALIONEFFECT.

door: Michael Birkenbihl

uit: *Taal zonder woorden*

uitg. Bruna en Zoon Utrecht/Aartselaar

Het feit dat iemands innerlijke - en dat is de ware! - instelling altijd op zijn omgeving "inwerkt", is de laatste tijd door talrijke onderzoeken naar het verschijnsel "lichaamstaal" bevestigd. Zo weten wij bijvoorbeeld tegenwoordig uit de analyse van films (door een sterk vertraagd verloop van de bewegingen) dat *iemands lichaamstaal soms precies het tegendeel uitdrukt van wat die persoon zegt*. Op een onderbewust niveau analyseren wij allemaal heel nauwkeurig de lichaamstaal en de klank van de stem van andere mensen, en onderkennen daaruit dikwijls iemands instelling jegens ons. Dit gegeven maakt intussen deel uit van een verschijnsel dat

tingen hebben aan vaker antwoorden te geven. Ze geven ze vaker een beurt, stellen ze moeilijker vragen, geven ze meer tijd om het antwoord te vinden en helpen ze tot ze de juiste oplossing vinden.

Tot slot nog een onderzoeksresultaat dat wel schokkend mag heten: Als kinderen, die door hun leraar als "dom" worden beschouwd, goede prestaties leveren, wekt dat de ontstemming van de leraar op. Met andere woorden, een onverwachte prestatie is een riskante zaak, omdat de leraar de leerling voor zijn goede prestatie niet beloont, maar hem straft, omdat hij niet aan de verwachtingen van de leraar heeft voldaan!

Samenvatting:

1. Onder het "Pygmalioneffekt" - zo genoemd door professor Rosenthal - wordt verstaan dat een leraar zich een heel bepaald beeld van een leerling vormt - en hem dan ook naar dit beeld vormt.

2. De grondstelling van Rosenthals "Pygmalioneffekt" luidt dan ook: De macht van de verwachtingen die wij van mensen hebben is zo groot dat zijn gedrag alleen daardoor al kan worden beïnvloed; wij noemen dat een "self-fulfilling prophecy" - door de verwachtingen die wij van iemand hebben wordt vaak ook zijn toekomstige ontwikkeling bepaald.

3. In de praktijk van het lesgeven worden de verwachtingen van de leraar op drie verschillende manieren op de leerling overgedragen:

- a. door de lichaamstaal;
- b. door de stem;
- c. door de manier van lesgeven.

4. Het Pygmalioneffekt geldt evenzeer voor het onder-richt aan adolescenten en volwassenen als voor dat aan kinderen. Het bleek ook van toepassing op het werk met dieren. En het geldt ook als het niet om intellectuele leerdoelen gaat (bijvoorbeeld zwemles).

andere studenten hadden hun "domme" ratten nauwelijks aangeraakt, maar hadden ze stevig uitgescholden als ze hun opdracht niet uitvoerden.

De resultaten van zijn onderzoek werden door professor Rosenthal samengevat in zijn *4-factoren-theorie*, die luidt:

Mensen die positieve verwachtingen van hun kinderen, leerlingen, cliënten (of wie dan ook) hebben

- * lijken om deze groep een warmer sociaal-emotioneel klimaat te scheppen;
- * lijken deze groep meer informatie (*input*) te geven en er hogere eisen aan te stellen;
- * lijken deze groep meer *feedback* over hun prestaties te geven;
- * lijken deze groep meer gelegenheid tot vraag en antwoord (*output*) te geven.

Als belangrijke resultaten van Rosenthals experimenten noemen wij nog de volgende punten:

1. Leraren, die geloofden een goede leerling voor zich te hebben, glimlachten deze eerder toe, maakten instemmende hoofdbewegingen, bogen zich naar de leerling toe en keken hem langer in den ogen (allemaal symptomen van een "positieve" lichaamstaal!).

2. Goede leerlingen krijgen steeds meer feedback - onverschillig of hun antwoorden goed of fout zijn!

3. Leerlingen van wie leraren hogere verwachtingen hebben, worden door hen geconfronteerd met sterkere en ondubbelzinniger reacties - lof zowel als kritiek.

4. Begaafde kinderen worden meer geprezen en worden minder berispt. Dat wil zeggen, hun kritiek bewaren de leraren voor de "domme" leerlingen!

5. Leraren geven leerlingen van wie zij hogere verwachtingen hebben letterlijk *meer onderwijs*.

6. Leraren sporen leerlingen van wie zij hogere verwach-

bekend staat onder de naam "Pygmalioneffect". Wat wordt daarmee bedoeld?

Misschien herinnert u zich uit uw schooltijd nog de *Metamorfosen* van Ovidius, waarin de beeldhouwer Pygmalion een vrouwenfiguur creeert waarop hij dan dolverliefd wordt en die hij de naam Galatea geeft. Tenslotte ontfermt Aphrodite, de godin van de liefde, zich over de arme Pygmalion, die ziek is van liefdesverdriet, en wekt Galatea tot leven. De diepere zin van dit verhaal, dat gebaseerd is op een oude Griekse sage, is als volgt: Pygmalion had een bepaalde voorstelling van de "ideale vrouw" - en hij schiep zich haar beeld geheel overeenkomstig deze voorstelling uit marmer. In overdrachtelijke zin beduidt de term "Pygmalioneffect" dus dat een leraar zich een heel bepaald beeld van een leerling vormt - en hem dan ook naar dit beeld vormt! Dat betekent dat het beeld dat ik van iemand anders heb, op die ander overgaat - ook als ik dat beeld niet onder woorden breng! Toegepast op de praktijk van alledag betekent dit:

De macht van de verwachtingen die wij van iemand hebben is zo groot, dat zijn gedrag alleen daardoor al kan worden beïnvloed. Wij noemen dat een "self-fulfilling prophecy": Door de verwachtingen die wij van iemand hebben wordt vaak ook zijn toekomstige ontwikkeling bepaald.

In de praktijk van het lesgeven worden de verwachtingen van de leraar op drie verschillende manieren op de leerling overgedragen:

1. door de lichaamstaal;
2. door de stem;
3. door de manier van lesgeven.

De doorslaggevende experimenten betreffende dit verschijnsel werden uitgevoerd door Robert Rosenthal, hoogleraar in de sociale psychologie aan de wereldberoemde Harvard universiteit in de Verenigde Staten. Overigens gaat het daarbij helemaal om "veldexperimenten" met "echte" schoolklassen, waarvan de leraren er geen idee

van hadden dat ze proefpersonen waren. De resultaten van deze experimenten zijn dus zonder meer van toepassing op elke soortgelijke lessituatie. Van Rosenthals talrijke experimenten beschrijven wij er hier slechts drie:

1. In een basisschool in een sociaal zwak milieu werd aan het begin van het schooljaar een niet-verbale IQ-test afgenomen. Professor Rosenthal vertelde de leraren dat met deze test iemands "intellectuele capaciteit" kon worden voorspeld. De school telde achttien klassen, drie parallelklassen in elk schooljaar. In een van de drie had men telkens de doorsnee-leerlingen geplaatst, in de beide andere de leerlingen die onder het gemiddelde bleven of daarboven uitstaken. Professor Rosenthal liet de testresultaten aanvankelijk geheel voor wat ze waren. Hij koos uit de klasselijsten willekeurig 20% van de leerlingen in elke klas uit en wees die aan als "leerlingen met toekomst". Hij gaf hun namen aan de leraren op en vertelde hen dat op grond van de test bij deze leerlingen aanzienlijke vorderingen in het lopende schooljaar mochten worden verwacht. In werkelijkheid bestond dat verschil tussen de testgroep en de controlegroep (de overige leerlingen) helemaal niet; alleen de leerkrachten leefden in die veronderstelling.

Acht maanden later werd dezelfde test nog eens bij alle kinderen herhaald. Het intelligentiequotient van de kinderen van de testgroep (dus de kinderen die de leraren als "veelbelovend" waren afgeschilderd) was gemiddeld met vier punten toegenomen ten opzichte van dat van de kinderen van de controlegroep. Bovendien bleek dat het voor dit resultaat van geen enkel belang was of een kind in een klas met leerlingen boven dan wel onder het gemiddelde zat. *Wie als "veelbelovend" was aangemerkt, maakte ook in vergelijking met de rest van zijn klas meer vorderingen - ongeacht in welke parallelklas hij zat!*

2. Het Pygmalioneffect geldt evenzeer voor adolescenten en volwassenen als voor leerlingen van een lagere school. En het geldt ook als het niet om intellectuele leerdoelen gaat. Voorbeeld: In een vakan-

tiekamp waren veertienjarige jongens en meisjes bijeengekomen om te leren zwemmen. Men had de ene helft van de zwemleraren verteld dat in hun groepen alle zwemtalenten waren ondergebracht - en inderdaad konden deze jongens en meisjes aan het eind van de twee weken die de cursus duurde beter zwemmen dan de anderen.

3. Het Pygmalioneffect doet zich zelfs voor bij het werken met dieren. Rosenthal bestudeerde onder andere de invloed van bepaalde verwachtingen op het gedrag van ratten. Hij maakte een groep van twaalf studenten tijdens een cursus wijs, dat men door het kweken van ratten, die geleerd hadden snel de weg te vinden in een labyrint, intelligente rattenstammen kon telen. Om dat te laten zien kreeg elke student vijf ratten. Deze ratten moesten nu onder leiding van "hun" student leren zich in de donkere arm van een T-vormig labyrint te bewegen. Zes studenten kregen te horen dat hun ratten al behoorden tot de intelligente, in het labyrint getrainde stam. De overige studenten werd verteld dat hun ratten normale, domme proefdieren waren. In werkelijkheid was er natuurlijk geen verschil tussen de dieren.

Inderdaad bleken de prestaties van beide groepen te verschillen. De ratten waarvan de studenten dachten dat ze tot de intelligente stam behoorden leverden elke dag betere prestaties. Ze renden sneller en zekerder door het labyrint dan de "domme" dieren, die het er slecht afbrachten. In 29% van de experimenten weigerden ze al bij de start een poot te verzetten. Bij de "intelligente" ratten kwam dat maar in 11% van de gevallen voor.

De evaluatie van dit experiment met ratten leverde de volgende interessante bijzonderheden op: De studenten, die geloofden dat ze met intelligente proefdieren werkten, betoonden hun ratten meer genegenheid. Ze waren in het bijzijn van de dieren rustiger dan de studenten met de "domme" ratten, sprongen er zachter mee om en waren ook meer emotioneel betrokken bij het hele experiment dan de studenten, die dachten dat ze met "domme" dieren moesten werken. Opmerkelijk was dat de studenten met de "intelligente" ratten minder tegen hun dieren gesproken bleken te hebben, maar ze meer hadden aangeraakt. De